

Tutkimusretki Aino Sibeliuksen
olemukseen

-matka ensikosketuksesta lavalle

Katariina Lantto

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikki- ja draamainstituutti
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkiteatterilinja
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Katariina Lantto

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

LANTTO, KATARIINA: Tutkimusretki Aino Sibeliuksen olemukseen
-matka ensikosketuksesta lavalle

Musiikkiteatterilinjan opinnäytetyö, 22 sivua, 13 liitesivua

Kevät 2015

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössäni kerron käsikirjoitusprosessistani Jean Sibeliuksen juhlavuotena järjestettyä dramatisoitua konserttia varten. Kuvailen esityksiä ja tilanteita, joista sain inspiraatiota käsikirjoitusta ja roolin rakennusta varten. Samalla tulen pohtineeksi historian henkilöstä kirjoitetun tiedon yhdistämistä omaan kokemuspohjaani eli totuuden ja epätoden liittoa teatterikäsikirjoituksessa.

Liitteenä lopullinen Anna ja Aino –produktion käsikirjoitus.

Asiasanat: käsikirjoittaminen, inspiraatio, roolin rakentuminen, tosi, epätosi

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in music

LANTTO, KATARIINA:

Exploring Aino Sibelius
-from the first moment on to the stage

Bachelor's Thesis in musical theatre 22 pages, 13 pages of appendices

Spring 2015

ABSTRACT

In this thesis I describe the writing process for the script for a dramatized concert that took place in the year of celebration for Jean Sibelius. I write about the performances and situations that gave me inspiration for the script and building the role of Aino Sibelius. I also reflect the possibilities of connecting truth and untruth by combining facts of Aino Sibelius with my own ideas.

In the end of this thesis you will find a complete script of Anna ja Aino – production.

Key words: script, inspiration, building a role, truth and untruth

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUSONGELMAT JA –HYPOTEEESIT	3
3	TUTKIMUSMENETELMÄT	4
4	TUTKIMUKSEN ETENEMINEN	6
5	TEMATIIKAN RAJAUTUMINEN	7
6	KÄSIKIRJOITUKSEN VAIKUTTEET	9
6.1	Sibelius-kirjallisuuteen tutustuminen	9
6.2	Radiohaastattelu vuodelta 1948	11
6.3	Kirjoitusympäristön vaikutus luovuuteen	11
7	ROOLIN RAKENTUMINEN	13
7.1	Puvustus	13
7.2	Inspiroivat roolisuoritukset	14
7.3	Improvisointi roolissa	15
8	KAHDEN TEKSTIN YHDISTYMINEN	19
9	TAPAAMINEN	20
10	YHTEENVETO	21
	LÄHTEET	22
	LIITTEET	23

1 JOHDANTO

Keväällä 2014 Maikki Autio tiedusteli minulta, jos olisin kiinnostunut toteuttamaan kahden naisnäyttelijän produktion vuoden kuluttua. Kiinnostuin heti, koska en ollut aikaisemmin ollut mukana vastaavassa projektissa, jossa olisin näinkin paljon sisällöllisessä vastuussa. Valmis esitys toimisi samalla taiteellis-toiminnallisena opinnäytteenäni.

Kyseessä oli Naiskuoroliiton 70-vuotisjuhla perustajansa Anna Mäkelän kotikaupungissa Lahdessa. Samalle vuodelle sattui myös Jean Sibeliuksen 150-vuotisjuhla. Jean Sibeliuksen vaimo Aino on myös omalta osaltaan vaikuttanut aikansa kulttuurimaailmaan muusan roolinsa kautta. Maikki Autio olikin kehittänyt idean, jossa kuoroesitysten väleihin rakennettaisiin näiden kahden naisen vuoropuhelua elämästä ja kulttuurivaikuttamisesta.

Puolen vuoden ajan pyörittelin mielessäni esityksen ja opinnäytteen rakenteellisia mahdollisuuksia saamatta minkäänlaista alkusysäystä tai inspiraatiota. En halunnut luoda lähtökohtaisesti tavanomaista historiallisiin tosiasioihin perustuvaa hampaatonta esitystä. Opinnäytteeni kirjallisessa osiossa en halunnut myöskään käsitellä mitään väkineiseltä tuntuva aihetta. Naisen asema olisi tietysti sopinut teemaksi, mutta aihetta oli mielestäni käsitelty jo ihan tarpeeksi, eikä kyseinen tematiikka kiinnosta minua.

Lopulta päädyin tutkimuksessani käsittelemään nimenomaan sitä prosessia, joka Aino ja Anna –produktion tekstin syntymiseen tarvittiin. Tämä salli sen, että olen pystynyt keskittymään tekstin luomiseen syvemmin, kuin jos olisin syventynyt varsinaisen taiteellisen osion rinnalla vielä johonkin toiseen aspektiin. Teksti syntyi näin ollen ikään kuin huomaamatta.

Tutkimuksen rakenne eteni kronologisesta, päiväkirjamaisesta muodosta ryhmittelevämpään muotoon. Tämä muutos helpottaa lukijaa hahmottamaan tutkimuksen kokonaisuuden, ja se on nyt sisällöllisesti loogisempi. Opinnäytteen lopussa ovat liitteinä varsinaisen esityksen

ohjaussuunnitelmaehdotus sekä Aino ja Anna –produktion käsikirjoitus ennen sen muokkaamista ja yhdistämistä Elina Varjomäen teksteihin, jotka hän kirjoitti samanaikaisesti hahmolleen Anna Mäkelälle. Myös lopullinen käsikirjoitus löytyy opinnäytteeni liitteistä (liite 1).

Kuva 1. Videomateriaalin kuvauksissa Villa Rauhalassa Lahdessa.

2 TUTKIMUSONGELMAT JA -HYPOTEEESIT

Opinnäytetyöni tarkoitus oli tutkia matkaa henkilöhahmon sisään. Toivoin löytäväni myös ristiriitoja ja vastakkainasettelua matkan varrelta, ja niiden avulla antamaan myös katsojalle ajateltavaa. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Kuinka kirjoittaa dramaturginen esitys historian henkilöstä?
2. Miten voin liittää omaa kokemusmaailmaani todellisuuden henkilöön?

Halusin tämän tutkimuksen esittelevän nimenomaan sitä ajatustyötä, jota tulevan lavalle vietävän lopputuloksen synnyttämiseen tarvittiin. Kirjaamani tutkimuskysymykset on suunniteltu juuri tätä tavoitetta silmällä pitäen.

Ensimmäinen kysymykseni dramaturgian kirjoittamisesta ei pyri asettelustaan huolimatta löytämään absoluuttista totuutta tieteelliseen tutkimukseen nojaten. Sen sijaan toivoin löytäväni oman tieni. Halusin vaikuttua erilaisista tuotoksista ja elämyksistä, ja antaa tekstin ja lopullisen hahmon rakentua näiden ajatusten pohjalle. Matkan varrella tekemilleni havainnoille toivoin löytäväni kuitenkin myös tieteellistä tukea asiaa pohtineiden tietokirjailijoiden teksteistä.

Jälkimmäisen tutkimuskysymykseni tarkoitus on viedä tutkimustani etäämmäksi pelkästä henkilöhahmon tulkinnasta ja historiikin kirjoittamisesta. Halusin tutkia myös omaa aikaani. Minkälainen oli Aino Sibeliuksen maailma suhteessa omaani ja miten nämä kaksi kommunikoivat keskenään. Lopullisessa tuotoksessahan ei kuitenkaan olisi kyse pelkästään Ainosta, vaan lavalle astuu vastapariksi myös toinen kulttuurihahmo, Anna Mäkelä, unohtamatta tietenkään vastaanäyttelijääni, Elina Varjomäkeä, sekä yleisöä: vuorovaikutus näiden kaikkien hahmojen välillä oli mielestäni se, joka oli erityisen kiinnostavaa.

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimukseni lähestymistapa on tapaustutkimus, jolla tarkoitetaan yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa yksittäisestä tapauksesta (Hirsjärvi 2009, 134). Pyrin havainnoimaan ympäröiviä kulttuuritapahtumia ja kirjallisuutta suhteessa maaliskuussa esitettyyn esitykseen. Asiat, jotka nousevat tutkimukseni myötä esille ovat hyvin omakohtaisia eivätkä sen vuoksi voi olla yleistettävissä tieteellisesti. Havainnoinnin etu on se, että tutkiminen on välitöntä ja vuorovaikutteista, jolloin tutkijana voin toimia luontevana ja luovana taiteilijana kvalitatiivisen tutkimukseni puitteissa (Hirsjärvi 2009, 213).

Teoreettisella tasolla pyrin tutkimuksessani monitieteellisyyteen. Poikkitieteellisen työstäni tekee jo lähtökohta, jossa en pyri keskittymään ainoastaan jonkin tietyn genren tieteelliseen kirjallisuuteen, vaan haluan vaikuttaa ja tutkia mahdollisimman monipuolisesti. Hannula, Suoranta ja Vadén (2003, 13-15) kutsuvat kirjassaan tällaista käsittelytapaa kokemukselliseksi demokratiaksi. Tällä he tarkoittavat laaja-alaista avoimuutta ja kritisointia, joka on taiteelliselle tutkimukselle tyypillistä. Kysymyksiin vastaamattomuus ja epätäydellisyys ovat tällaisten töiden vahvuus ja mahdollisuus. Vuorovaikutus moneen suuntaan vie kohti uutta ja erikoista. Loppujen lopuksi kyse onkin vain valinnoista ja rajauksista, kuten missä tahansa tutkimuksessa.

Tutkimuksen kannalta merkittävimmiksi tieteenhaaroiksi nousivat lopulta teatteritiede, dramaturgioiden tutkimus sekä erilaiset ilmaisua ja luovuutta tutkivat tieteet. Fenomenologisia piirteitä tutkimukseeni antaa aistihavaintojen ja kokemusten korostaminen (Kakkori & Huttunen 2010, 1). Hermeneuttisia piirteitä taas kuvastaa tavoitte ymmärtää ja tulkita havaintoja kokonaisuudeksi, jolloin tutkija väistämättä tulee lisänneeksi kohteeseen jotakin omaa. Tämä johtuu tulkinnan tekijän ja kohteen eriävistä maailmankuvista (Hankamäki, 2003, 163). Rajaavana tekijänä tutkimuksessani olivat ainoastaan kiinnostuneisuus, inspiroituminen ja aika. Tämän vuoksi myös ne materiaalit, jotka tähän tutkimukseen valikoituvat ovat jollain tasolla hyvin sattumanvaraisia.

Lonka ym. (1998, 60-64) esittelevät Taitava kirjoittaja -kirjassaan kaksi erilaista tiedon käsittelyn strategiaa. Tiedon toistamisen strategiassa kirjoittaja kirjoittaa impulsiivisesti ja suunnittelemattomasti. Kirjoitustyöni alkuvaiheessa toimin nimenomaan tällä metodilla. Vasta tutkimukseni loppuvaiheessa muokkasin kronologisesti etenevää tekstiäni uudestaan. Tätä strategiaa Lonka kutsuukin tiedon muokkaukseksi. Sen tarkoitus on tuottaa lukijalle ymmärrettäviä kokonaisuuksia tulkintoineen.

Kirja tai esitys, josta inspiroidun tänään ei välttämättä aiheuta samanlaista tunnereaktiota huomenna. Ihminen on monisyinen psykofyysinen kokonaisuus. Tämän vuoksi oli myös erityisen kiinnostavaa jäädä seuraamaan minkälainen kokonaisuus lopullisesta Aino ja Anna –näytelmästä syntyisi.

Kuva 2. Videokuvauksista otettiin still-kuvia opinnäytetöiden kuvittamiseksi.

4 TUTKIMUKSEN ETENEMINEN

Kaikki alkoi siis Maikki Aution tilauksesta. Hänen ideansa perusteella minulla ja Elina Varjomäellä oli mahdollisuus pureutua kahteen historialliseen hahmoon ja valjastaa siihen liittyvä työ taiteellistoiminnalliseksi opinnäytteeksi. Jotta voisin paneutua käsikirjoitukseen ja roolini tutkimiseen täysillä, halusin opinnäytteen tukevan kirjoitusprosessiani. Tästä syystä rajasin tutkimuskysymykseni mahdollisimman tiiviisti kirjoitustyön ympärille.

Puoli vuotta tilauksen saamisesta sain ensimmäisen selkeän inspiraation, jonka esittelin heti opinnäytteeni ja produktiomme ohjaajalle, Jouni Leikkoselle. Olin katsomassa KOM-teatterissa 1917 luvun tapahtumia kuvaavaa teatteriesitystä nimeltä Vallankumous. Näytelmän aikana sain siis idean sekä mahdollisesta lopullisesta lavalle vietävästä hahmosta, että kirjallisen osion rakenteesta. Tutustuisin kirjallisuuteen ja muihin kulttuurituotoksiin, ja etsisin niistä vaikutteita lopulliseen esityksen käsikirjoitukseen. Nämä havainnot kirjaisin aina kronologisesti lukupäiväkirjojen muodossa.

Päiväkirjamuotoiseen versiooni päätyivät lopulta kolme näytelmää, yksi radiohaastattelu, Haikon kartanossa vietetty joulu, puvustuksen valikoituminen sekä Aino Sibelius -keikka Kolilla. Näiden inspiraatiolähteiden yhteyteen kirjaisin aina pätkän käsikirjoitusta. Teksti siis syntyi pala palalta erilaisten vaikutteiden myötä.

Opinnäytteen lopulliseksi selkeyttämiseksi sisältöä on kuitenkin muokattu kronologisesta aihepiireittäin kulkevaksi. Luovuuden lähteet on lajiteltu teeman, käsikirjoituksen ja roolin rakentumisen ympärille. Tämän oletan helpottavan lukijan tutustumista opinnäytteeseeni ja sen myötä kokonaisuuden hahmottamista.

5 TEMATIIKAN RAJAUTUMINEN

Vallankumous-produktion KOM-teatterissa nähtyäni aloin kypsytellä ideakokonaisuutta lähinnä tämän tutkimuksen ja lavalle vietävän tuotteen suhteesta. Saamani idea fiktiivisemmästä, karikatyyrimäisemmästä hahmosta sai seuraavien viikkojen aikana vahvistusta myös muista instansseista. Törmäsin vastaaviin hahmoihin myös Kansallisteatterin Slava! Kunnia –produktion käsikirjoituksen lukutilaisuudessa.

Fiktiivisyydellä oli pyritty samanlaiseen lähestymistapaan, kun minkä itse olin Vallankumousta katsoessani oivaltanut.

Lukutilaisuuden jälkeen olimme koko näyttelijäkaartin kanssa sitä mieltä, että hahmot oli oivallisesti kirjoitettu karikatyyrimäisen koomisesti, vaikka aihe oli vakava, ajankohtainen ja monilta osin totisinta totta. Nauroimme monelle asialle, mutta olimme jälkeen päin järkyttyneitä siitä, minkälaisille asioille sitä tulikaan juuri naurettua. Ohjaajamme Laura Jäntti totesi tilaisuuden päätteeksi, että juuri hahmojen fiktiivinen ote saa katsojan uppoutumaan syvemmälle varsinaisen sanoman sisään. Pelkän puisevan historiikin katsomiseen saattaa helposti tympääntyä, kun välitettävä informaatio ei vaikuta koskettavan katsojaa itseään.

Fiktiivisyyden tavoittelun vuoksi halusin lähteä liikkeelle kaikesta muusta paitsi Aino Sibeliusta koskevista tosiasioista. Annoin pelkän kuvan ja mielikuvan johdattaa minua ensimmäisiin ajatuksiin. Tarttumapintaa tuntui riittävän jo pelkästään mielikuvista, jotka kumpusivat Ainon asemasta suurmiehen rinnalla sata vuotta sitten. Tuolloin naisen asema on ollut aivan toisenlainen kuin nykyisin.

Yhteiskunta vaikuttaa luonnollisesti ajatusmaailmaamme, joten monesta asiasta olisin minäkin varmasti ajatellut toisin sata vuotta sitten. Tästä seikasta huolimatta ihmisen elämään liittyy myös paljon ajatuksia, jotka säilyvät muuttumattomina ajasta toiseen. Näiden perusasioiden äärelle halusinkin nyt johdattaa katsojan, vaikka Aino Sibeliuksen äänellä puhuisin.

Yksi mielikuvista, joka Ainosta nousi minulle ensimmäisten joukossa oli oman aseman ja itseluottamuksen käsitteleminen. Miten säilyttää omanarvontunto ja kunnioitus, kun vierellä on mies, joka vie kaiken huomion. Kuuluisiko Ainon elämään epävarmuutta, suojautumista kuoren alle tai voisiko hänen elämänsä liittyä jopa katkeruutta miehen kautta eletyn elämän jälkeen. Jotain erikoista Anna Mäkelän ja Aino Sibeliuksen kohtaamisessa ainakin olisi. Asetelmassahan Anna on ollut se, joka on itse oman toimintansa ansiosta saavuttanut kulttuuritekoja, kun taas Aino on ollut näkymättömämpi taustavoima ja tuki. Kiitosta tuskin on samassa määrin saatu. Entä jos Aino ei haluaisi kohdata Annaa, koska uskoisi tämän arvostelevan Ainon elämää kotirouvana.

Tällaisista ajatuksista mieleeni kumpusi ensimmäinen kirjoitus, jonka avulla ilmaisin Ainon ja Annan välisen kohtaamisen jännitteitä. (Liite 2).

Kuva 3. Aino ja Anna –juhlakonsertin mainoskuva

6 KÄSIKIRJOITUKSEN VAIKUTTEET

Luova työ on henkisesti kuormittavaa. Ajattelu ja tyhjistä keksiminen on vaativaa, koska kaikki aines on löydettävä itsestä. (Houni & Ansio 2013, 150.) Tämän vuoksi halusinkin nimenomaan löytää kirjoitustyön tueksi inspiraatiolähteitä mahdollisuuksien mukaan. Kirjoittamalla teosten herättämistä tunteista tulisin jättämään jälkiä, tunnustelemaan ilmiöitä ja lopulta sen kaikuja ruumiissani, kuten Heimonen (2009, 38) hienosti ilmaisee tanssitutkimuksessaan.

6.1 Sibelius-kirjallisuuden tutustuminen

Nyt koitti vaihe, kun minun tuli tutustua todelliseen Aino Sibeliusista koskevaan tietoon. Olin nimittäin lähdössä kahden roolihahmon keikalle Joensuuhun. Siellä kohtaisin mieheni, Jean Sibeliuksen. Keikkapyyntö tuli ystävältäni, joka oli huomannut Facebookista kuvamateriaalia, jossa esittäydyn Anna Mäkelän rinnalla Ainona. Keikalla meidän tulisi ottaa vieraat vastaan ja toimia jollain tavoin ruokailutapahtuman isäntinä.

Olimme etukäteen keskustelleet puhelimesta sen verran, että käytännön asiat, kuten lähtöajankohta ja yöpyminen oli hoidettu. Totesin puhelimesta, että tietouteni Aino Sibeliuksesta ei ollut vielä kovinkaan kummoista, koska tuotokseni oli vasta niin alkutekijöissä. Vaatteet minulla jo oli, ja eikö nyt olisi niin, että Janne hoitaisi varmasti tällaisissa tapahtumissa kaiken puhumisen.

Totuus oli se, että mielenkiintoisen tutkimusretken siitä sai, jos hiukan tutustuisi materiaaliin ennalta. Voisin supattaa improvisoiden vieraiden tai aviomieheni korvaan ja tällä tavoin hakea hahmoa tulevaa varten. Kuka tietää, vieraissahan saattaisi olla todellisia Sibelius-tietäjiäkin, joten perustiedot kannatti ainakin kerrata, jotta välttyisin noloilta tilanteilta. (Liite 3).

Keikkakumppanini kurvasi Svenska Teaternin eteen. Viisi tuntia kestävä matka olisi alkamassa. Mukaan olin pakannut kirjan Aino Sibeliuksesta, mutta tätä kirjaa en tulisi vieläkkään edes avaamaan koko matkan aikana.

Se olisi tarpeetonta, koska juteltavaa riitti ilman Aino-kirjaakin. Matkaseurani Aleksis Kyrö oli lukenut taustatietoa Jean Sibeliuksesta lähes kirjan verran ja halusin luonnollisesti kuulla mieluummin hänen kertomanaan sen, mitä hän roolihahmostaan oli oppinut.

Kirja, jota hän oli lukenut keskittyi kuvailemaan Jean Sibeliuksen elämää lähinnä musiikillisesta näkökulmasta. Tämä johti siihen, että kertoja helposti uppoutui sävellysten kuvailuun eikä niinkään keskittynyt Jeaniin itseensä tai varsinkaan Ainon ja hänen välisen suhteensa kuvailuun. Tämä kuitenkin oli mielestäni vain mielenkiintoista. Musiikistahan tässä suhteessa oli kuitenkin paljon kysymys. Janne, kuten Aino miestänsä kutsui, varoitteli Ainoa vaikeasta elämästä parhaansa mukaan taiteilijamiehen rinnalla. Aino ei kuitenkaan pistänyt pahakseen, vaan keskittyi tukemaan miestänsä pitämällä kodin kunnossa turvallisena satamana, jotta mies voisi keskittyä taiteen tekemiseen.

Epätoivon hetkinä Aino ohjasi miestänsä vakaalla kädellä. Keskity sinfonioihin. Täten hän käski keskittymään suuriin teoksiin, eikä näpertelemään pienten teosten kanssa. Eikö Aino siis ollutkaan vain hillitty kodinhoitaja, joka joutui kestäämään miestänsä kettinki nilkassa kilisten? Kaikki alkoi viitata siihen, että toden totta kyseessä olikin sivistynyt ja päättäväinen nainen. Hän teki omat valintansa järkeen ja tunteeseen luottaen.

Ainon ja Jannen suhde ei ollut lainkaan se mitä kuvittelin. Tutkimme ja opimme Aleksiksen kanssa läpi koko automatkan enemmän ja enemmän Sibeliuksen pariskunnasta ja aloin toden totta ymmärtää, että kyse ei ollut historian pölyynnyttämästä ylvästä perusparista. Heidän elämänsä kuulosti jatkuvasti yhä enemmän siltä, että samanlainen elämäkerta olisi voinut syntyä tänään. Ei kurjuutta, näköalattomuutta ja jäykkyyttä vaan kiinnostavaa taiteilijanelämää kaikkine käänteineen; rakkautta, valintoja, kaipuuta, perhe-elämää, puutarhan hoitoa ja pitkää ikää.

Tämä olisi mahtavaa. Voisin kirjoittaa Ainosta juuri sellaisen hahmon kuin olisin toivonutkin. Hänet on helppo kuvitella eläväksi hahmoksi, kun kaikki

häneestä säilynyt materiaali, kirjeet, kirjat ja musiikki ovat niin eläviä. Tämä keikan myötä tulisin myös pääsemään Ainon nahkoihin, Janneni käsipuoleen, ja aistimaan sen miltä voisi tuntua astella säveltäjän rinnalla ihmisten edessä. Aleksis tiesi paljon. Hän oli viisas mies. Oli helppo päästä samalle aaltopituudelle, koska meillä oli yhteinen historia Ylioppilasteatterin myötä. Tutkimme koko ajan lisää ja laajensimme ymmärrystä Ainon ja Jannen sielunelämästä yhdessä. Tästä tulisi epäilemättä hieno keikka, mikäli olosuhteet vain olisivat tilaisuuden myötä suotuisat. (Liite 4).

6.2 Radiohaastattelu vuodelta 1948

Eksyin kuuntelemaan Sibeliuksen musiikkia. Olimme nimittäin aikaisemmin keskustelleet Elina Varjomäen kanssa mahdollisuudesta, että pyrkisimme myymään esitystämme museoille ja muille juhlavuoden tekijöille. Mieleeni juolahti, että esitykseemme voisi sisällyttää myös musiikkia, joten Sibeliuksen pianomusiikin opettelemisesta voisi olla hyötyä. Löysin Internetistä pianokappaleen Kuusi, joka hienoudessaan ja taitotasossaan hurmasi.

Tämän seurauksena törmäsin kuitenkin varsinaiseen inspiraation lähteeseen eli Jean Sibeliuksen harvinaiseen haastatteluun kotoaan Ainolasta vuodelta 1948. Haastattelussa haastattelijä ensin kuvaili pitkään mitä oli tapahtumassa ja minkälainen mies Janne oikein olikaan. Hän kertoi, että tilaisuus oli harvinaisen, koska herra Sibeliuksella ei ollut tapana antaa haastatteluja. Hän ei myöskään koskaan puhunut sävellyksistään tai yksityiselämästään, ja varoi muutenkin loukkaamasta ketään. Haastattelu oli hyvin vähäsanaista ja harkitsevaa. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun kuulin Jannen oikean äänen ja siksi haastattelu oli hyvin vaikuttava. (Liite 5).

6.3 Kirjoitusympäristön vaikutus luovuuteen

Istuin jouluna Haikon kartanon salongissa upeiden krumeluurien, ylväiden muotokuvien ja jouluasetelmien keskellä, jossa kirjoitin muistelmani Kolin kansallismaisemien keikastamme. Nämä historialliset puitteet ja

pysähtyneisyys edesauttoivat toden totta kirjoittamistani. Tuntui helpolta keskittyä ja asettua oikeaan tunnelmaan, kun ympäristö oli juuri oikealla tavalla luovuuteen innostava.

Arlander (1996, 20-23) kirjoittaa kirjassaan ympäröivän tilan on merkityksellisyydestä teatterimaailmassa. Tila on olemassaolon ulottuvuus, jossa ihminen on eksistentiaalisesti läsnä. Tilan voi fyysisesti organisoida, sijoittaa ja koristella tarjoamaan laajan valikoiman viestejä kulttuurista. Kokemuksellisesti tila on toisin sanoen sekä psyykkinen että fyysinen. Ihminen aistii ympäristöään suhteessa omaan ruumiiseensa. Tämän vuoksi ei ole ihme, että inspiroivassa tilassa kirjoittaminen on luontevaa.

Mamet (1986, 45) kirjoittaa ravintolassa kirjoittamisen ihmeellisyydestä ja sen rituaalinomaisuudesta. Kirjoittaja voi parhaimmillaan toimia huomaamattomana tarkkailijana ja kirjata vain muistiin kutkuttavia kohtauksia. Minulle Haikon kartanon salongissa tarinaansa kertoivat antiikkiset sohvaryhmät, aikalaismaalaukset ja seesteinen tunnelma.

7 ROOLIN RAKENTUMINEN

Diamond (2005, 206-207) kuvailee teatteriesitystä ruumiillistettuna toimintana, jossa ajelehditaan nykyisyyden ja menneisyyden, läsnäolon ja poissaolon, tietoisuuden ja muistin välimaastossa. Esitys on konventioita, rotuhistoriaa, esteettisiä traditioita ja ennakko-oletuksia, joka tarkoittaa sitä, ettei esityksen tuottamia mielihyvän ilmentymiä voi kuvata irrallaan historian käsityksestämme.

Aino Sibeliuksen roolia rakentaessani näillä nimenomaisilla kulttuurin ja menneisyyden oletuksilla oli suuri painoarvo. Jokaisella meistä on jonkinlaisia mielikuvia Sibeliuksesta ja tätä myöden odotuksia siitä millaisena hänet tulisi esittää. Tämän vuoksi roolinrakennustyössäni minun piti ottaa huomioon faktan ja fiktion skaala omien kiinnostuksen kohteideni rinnalla.

7.1 Puvustus

Produktiomme tarvitsi kuvamateriaalia. Oli siis aika etsiä sopiva vaatetus Aino Sibeliukselle. Sainkin neuvoteltua itselleni konsultaation Svenska Teaternin puvustamon kanssa epookkivaatteiden etsimistä varten. Aikaa oli lopulta rajallisesti, koska puvustaja ehti avukseni eräänä päivänä tuntia ennen harjoitusten alkamista. Teatterilla oli juuri pyörimässä Esplanaden niminen produktio, jossa juuri tämän ajan tyylliset vaatteet suurimmalta osalta olivat kiinni, mutta jotain kuitenkin oli.

Olin etukäteen kuvitellut Ainon pukeutuvan hameeseen, paitaan ja joihinkin ajan kenkiin. Rennosti, mutta tyylikkäästi. Ehkä jotakin vaaleaakin. Aika oli kortilla, joten kävimme vaatteiden kimppuun. Ensin selasimme juuri sellaisia pitsisiä paitoja, joita olisin hyvin voinut kuvitellakin. Vaikuttivat kuitenkin liian pieniltä. Harmi. Siirryimme kokomekkoihin. Monet niistä olivat väärän kokoisia. Vaatisivat ompelemista. Vaikeita päätöksiä. Lopulta löytyi yksi, joka oli selkeästi teatterilavan asu ja heti sopiva. En ollut ajatellut mekkoa, mutta puvustaja oli tarmokas ja halusi heti tietää kelpaisiko tämä.

Olin epävarma. Voisinko näytellä tällaisessa kokoasussa. Enhän voisi avata tai sulkea mitään. Olisin koko esityksen ajan jumissa tässä asussa. Esitin vaimean toiveeni, että josko vielä koittaisimme katsella erillisiä hameita ja yläosia. Alkoi taas penkominen. Aika juoksi ja päätöksiä pitäisi tehdä vaihtoehtoista, jotka eivät oikein koskaan olleet täydellisiä. Lopulta päälläni oli musta hame ja sievä, mutta juuri ja juuri sopiva pitsipaita. Alkoi jakkujen sovitus. Päädyimme mustaan, koska se istui parhaiten.

Tässä minä nyt seisoin 40 minuuttia myöhemmin mustissani. Ihan kuin hautajaisiin menossa. Missä vaiheessa oli käynyt näin. Minähän halusin olla se rento nuorekas, huoleton nainen kolmissakymmenissä. Kirjoittelisin kirjeitä auringon kajossa, lintujen liverrellessä. Mutta ei. Nyt olin se mustaan suojapukuun puettu leskirouva, jonka yhteiskunta tai oma aviomies on käärinyt mustaan. En halunnut olla näissä vaatteissa, mutta aika oli kulunut loppuun, muita vaihtoehtoja ei ollut. Tässä olin, enkä muuta voinut. (Liite 6).

7.2 Inspiroivat roolisuoritukset

Alkusysäyksen antaneen KOM-teatterin näytelmässä lavalle asteli muiden muassa Jean Sibelius, jonka hahmo oli vedetty karikatyyrimäisemmäksi, kauemmas todellisuudesta. Animaatiomaista olemusta oli korostettu muun muassa säestämällä jokaista askelta jonkin soittimen avulla. Tällä tavoin katsojalle pystyttiin nopeasti viestimään, ettei tämä hahmo ole suoraan todellisuudesta. Hahmon kautta voidaan fiktiivisen olemuksen ansiosta myös kommentoida esimerkiksi sitä, mitä Sibeliuksesta ajatellaan nykyään. Tämä herätti kiinnostukseni.

Toinen inspiroiva roolisuoritus tuli vastaan Ylioppilasteatterista. En tiennyt mitä esitystä olin menossa katsomaan itsenäisyyspäivän jälkeisenä päivänä. Tiesin vain sen, että kyseessä oli Ylioppilasteatterilaisten poikien tekemä monologiesitys Valentin Konosesta. Enpä tullut ajatelleeksi etukäteen, mutta jälleen kerran sain vertailukohteita omaa tulevaa käsikirjoitustani ajatellen. Matti Pajulahti astui sisään selkeällä ylikierroksilla käyvällä hahmolla, puhuen yksityiskohtaisesti historiastaan.

Hän kertoi mitaleistaan ja suhteestaan valmentajaansa ja kertoi olevansa matkalla pimeään ytimeen, valmentajansa luokse.

Ensinnäkin ajatukseni siitä, että en niinkään keskittyisi Aino Sibeliuksesta kertoviin faktoihin sai tässä uuden suunnan. Ehkä nimen omaan tosiasioiden kertominen voisi toimia. Eihän historian tapahtumien kertaamisen tarvitse olla vain historian tunti, vaan niidenkin avulla voidaan kuvailla jotain aivan muuta. Tuomas Kokko oli kirjoittanut tekstin, joka näennäisesti sisälsi todellisia tapahtumia, mutta lopulta totta olivat vain mitalivuodet ja vastaavat saavutukset. Muu oli fiktiota. Kyseessä oli enemmän kuvaus ihmisen eksymisestä pimeälle puolelle.

Teoksessa oli rakennettu hahmo erittäin mielenkiintoisella tavalla. Haluaisin itsekin rakentaa hahmoni niin, että voisin hyödyntää mahdollisimman paljon oikeita manereita tai ajan kieltä tai muuta sellaista. Ohjaaja Lauri Mattila oli yhdessä näyttelijän kanssa rakentanut kokonaisuuden, jossa kehollisuus, raihnaisten entisen urheilijan liikehdintä ja urheilusuorituksiinkin liittyvä rituaalimaisuus olivat voimakkaasti läsnä. (Liite 7).

7.3 Improvisointi roolissa

Keikkapaikka oli talven ihmemaata. Helsingistä lähdettäessä lunta ei ollut lainkaan, mutta nyt matkasimme Kolin maisemissa laskettelurinteen puoliväliin hotellille, jossa illat järjestettiin. Kolin maisemat olivat juuri ne samaiset, joissa Janne oli Ainonsa kanssa viettänyt häämatkaansa kesällä. Keikan tilaajan kanssa oltiin sovittu, että kertoisimme vieraille viime kesänä vietetyistä häistä, eli eläisimme ajassa ennen ensimmäistä lastamme. Ainolakin olisi vasta Ainon mielessä kytevä haave.

Olimme mielestämme saaneet matkan aikana haalittua kasaan riittävän määrän tilanteesta tarvittavaa tietoa. Loput sitten vain improvisoisimme. Hotellihuoneessa meitä jännitti. Aleksista varmasti sen vuoksi, että hänen syntymäpäivänsähän nämä kuitenkin olivat, joten hän varmasti olisi enemmän keskiössä ja äänessä. Mikä minuakin ehkä kuitenkin eniten jännitti oli se, ettemme oikein tarkkaan tiedäneet mikä oli tilaisuuden muoto.

Olisivatko ihmiset liikkeellä, olisivatko konsertti ja syöminen erikseen. Miten meidän roolimme ujuttaminen juhlaan onnistuisi ja minkälainen olisi vastaanotto?

Kävelimme tilaisuuteen jännittyneinä, mutta täysin sisällä roolihahmoissamme, minä Janneni käsipuolella kuiskutellen. Tilaisuus alkoi musiikkikoululaisten jousiorkesterin esityksellä. Tässä vaiheessa en vielä tiennyt tulisivatko musiikkiesitykset peräkkäin ilman taukoa tai ruokaa. Onneksi näin ei ollut. Ruokailu oli sijoitettu esitysten lomaan yhtäaikaaisesti. Kuiskuttelin Janneni korvaan jo alussa, että meidän tulisi heti tilaisuuden tullen lähteä kiertelemään pöydissä esittäytymässä, ja kiittämässä osallistumisesta Jannen syntymäjuhlaan.

Sotasuunnitelmamme toimi loistavasti, ja niin vieraat kuin tilaajakin olivat tyytyväisiä. Kertoilimme faktoja ja maustoitimme omilla havainnoillamme. Miestä otettiin kuvia ja meidän kanssa jutusteltiin.

Keikan ensi hetkinä aloin pikkuhiljaa törmätä hahmon rajoitteisiin, kuten siihen, ettemme voi enää samalla tavoin reagoida esimerkiksi epäviireiseen viulun soittoon. Toisaalta Aleksikin myöhemmin sanoi, että olisi hahmossa tehnyt mieli kiehahtaa huonolle soitolle, mutta tilaajan miellyttäminen oli kuitenkin etusijalla. Rohkeasta kommentistahan olisivat herkemmat lapsimusiikot alkaneet itkeä ja sehän ei sovi. Nykyaikaan suhteuttaminen oli myös seikka, jota emme olleet Aleksiksen kanssa ymmärtäneet keskustella etukäteen. Hahmojemme läpi silmäilimme toisiamme, kun eteemme lätkäistiin mikrofoni tai kun kysyttiin tulevista sinfonioista tai matkustusvälineestämme tänne. Vaikka menneisyyden hahmon tuominen nykyaikaan kiinnostaakin, on eri aikakauden asioihin suhtautuminen improvisoimalla suuri haaste, mutta mahdotonta se ei ole.

Loppujen lopuksi faktan ja fiktion välisen suhteen pohtimista kiinnostavampaa olikin se, miltä tosiasiat minusta tuntuivat. Miten olisin itse reagoinut vastaavassa tilanteessa tai miltähän Ainosta on mahtanut tuntua. Kun sain keskustella ja tunnustella pariskunnasta kirjoitettua tietoa Aleksiksen kanssa, sain toden teolla kokea sen, miten muu maailma meihin ja meidän historiaamme reagoi. Itse huomasin selkeästi

suurmiehen rinnalla, että Ainona kykenin tarkkailemaan miestäni aivan erityisesti, koska fokus oli suurimmaksi osaksi Jannessa. Ainona saatoin seurata yleistunnelmaa, ja ehdotella keskustelunaiheita. Varsinaisissa keskustelutilanteissa kykenin tarkkailemaan ihmisten reaktioita, ja tarvittaessa manipuloimaan ihmisten vaikutelmia Jannesta täydentämällä lauseita ja muuttamalla kehonkieltäni.

Jokaisella on lähtökohtaisesti jonkinlainen käsitys siitä, kuka Aino Sibelius on. Moni tietää ja tuntee hänen miehensä aikaansaannoksia, heidän yhteisen kotinsa ja sen omenapuutarhan. Minulle taiteilijana jää vastuukseni pohtia oman kokemuskenttäni kautta näitä mielikuvia ja havaintoja, ja antaa kokijalle elämyksiä. Oman tulkintani jälkeen ohjaajamme Jouni Leikkonen tehköön omansa ja lopulta katsoja vielä viimeisen.

Tässä vaiheessa käsikirjoitukseni kokoamista olin edelleen tutustunut mahdollisimman vähän tosiasioihin. Tämä oli minusta tarpeellista, koska en halunnut olla esimerkiksi kirjailijan mielipiteiden vanki. Mitä enemmän tutustuisin Aino Sibeliukselta kertoviin teksteihin, joissa adjektiiveja olisi runsaasti, sitä tiukemmin rajoittaisin ajatteluani valmiiseen mielikuvaan hänestä. Halusin kehittää henkilökuvaakin Ainosta mahdollisimman pitkään oman kokemuskenttäni lävitse.

Voihan tietysti olla, että katsomossa tällaisten taiteellisten valintojeni uhriksi joutunut Aino-tietäjä tyrmistyy, kun lavalle ei astelekaan täydellinen ja jopa mielellään siloteltu kuva Ainosta. Tässä kuitenkin mielestäni tullaan kysymykseen taiteilijan vapaudesta. Näyttelijänä ja käsikirjoittajana minulla on oikeus valita esittämäni hahmon näkökulma ja olemus.

Tiedon esitleminen hahmon kautta tekee esityksestä luennon. Tämä ei mielestäni ole kiinnostavaa. Tärkeämpää teatterissa ovat hahmojen kautta luodut maailmat ja niiden sanoma. Sen sijaan, että kertoisin Ainon kautta kertomuksia suoraan hänen omasta elämästään, haluan kertoa tarinoita, jotka voisivat olla suoraan kuulijan omasta elämästä. Miksi kirjoittaa historiikkia, kun tiedon voi sijoittaa pieninä kiinnostavina johtolankoina

tekstin joukkoon. Näihin anekdootteihin kuulija voi halutessaan tarttua, ja opiskella vaikka lisää esityksen nähtyään. Hahmon sanavalintojen nostattamat mielikuvat ovat saattaneet jäädä katsojan alitajuntaan, ja näin omalle ajattelulle on jätetty tilaa.

Kuva 4. Aino etsii lahjaa Annalle tapaamista varten.

8 TEKSTIEN YHDISTÄMINEN

Seuraavaksi siirryimme vaiheeseen, jossa Elina Varjomäen ja itseni luomat tekstit tulisi yhdistää. Toimiminen tuntui aluksi haasteelliselta, enkä muutamaaan viikkoon osannutkaan vastata Elinan kysymyksiin siitä, millainen dialogi teokseemme tulisi liittää. En ollut keskusteluidemme ymmärtänyt, että tulisimme käymään oikeaa dialogia Annan ja Ainon välillä. Lopulta tartuin tekstiin rakentaakseni jo olemassa olevasta tekstistä kokonaisuuden. Jäsentelin tekstin niiden puitteiden mukaisesti, jotka meillä oli jo tiedossa.

Perusristriidan löytyminen näytelmätekstiimme tuntui erityisen tärkeältä. Haltia (1978, 103) kuvailee perusristriidan tarkoittavan ongelmaa, johon koko näytelmä etsii vastausta keskeisten vastavoimien kautta. Toisaalta ristiriidan etsiminen oli tässä vaiheessa myös osa kahden tekstin välistä tulkintaa. Perusristriidan myötä katsojallekin tulisi ymmärrettäväksi miksi ylipäätään olemme valinneet kyseisen kaksikon Aino ja Anna. Selväähän oli, että kulttuurivaikuttajia ovat ainakaan olleet kummatkin, mutta ilman törmäyspintaa ei esityksessä olisi ollut mieltä.

Rakenne oli sinänsä helppo hahmottaa. Kuoroja tulisi olemaan 10 ja lopussa olisi suuri, kaikkien kuorojen yhteislaulu. Näin ollen päätin tekstimme mielestäni yhtenäiseksi kokonaisuudeksi näiden esitysten ympärille. Oli ihana huomata kuinka kaksi toisistaan erillistä tekstiä nivoutui suhteellisen kivuttomasti yhteen. Draamallinen kaarikin tuntui löytyvän lähes aristoteelisesti ilman sen suurempia haasteita.

Ensimmäinen hahmotelma oli valmis lähetettäväksi Elinalle. Hän muokkasi alun järjestystä hieman ja lisäsi lopun dialogiin täydennystä.

9 TAPAAMINEN

Aloitimme harjoituskautemme tapaamalla Lahdessa ensimmäisen kerran. Teksti oli valmis, joten nyt oli aika koota ajatuksia yhteen ja ryhtyä luomaan varsinaista esitystä. Harjoituskausi tulisi olemaan erittäin lyhyt, vain viisi kertaa, joten halusin valmistella suunnittelemalla mieleiseni ohjaussuunnitelmaehdotuksen etukäteen. Olisi tietysti ollut mielenkiintoista antaa ohjaajan täysin päättää näyttelijöiden sisäänkäynnit ja liikkumiset sekä toiminnan suunnat. Näin ollen teksti olisi saattanut saada enemmän mielenkiintoista monitasoisuutta. Ajan rajallisuuden vuoksi tein kuitenkin oman ehdotuksen ohjaussuunnitelmasta (liite 8).

Vastanäyttelijäni Elina Varjomäki esitti tapaamisessa huolensa kirjoittamaansa tekstisisältöä kohtaan. Varjomäki oli huolissaan, että haastateltuaan Anna Mäkelän tytärtä, hänen toiveensa tulisivat rajoittamaan tekstin taiteellista sisältöä. Nämä ongelmat kuitenkin helpottivat selvittämällä esityksen tarkoitusperiä. Tarkoituksemme ei ollut luoda täysin todenmukaista henkilökuva, vaan rakentaa roolimme todellisuuteen perustuen.

Kuva 5. Aino ja Anna katsovat esityksen päätteeksi videokoosteen

10 YHTEENVETO

Tämän taiteellis-toiminnallisen tutkimusprosessin tekeminen oli hyvin mieluista pitkin matkaa. Aivan ensimmäisestä Maikki Aution ideasta lähtien ajatus oli kutkuttava. Olen myös ollut onnellinen siitä, että tällä tavoin sain samalla aiheeksi ainakin itselle merkityksellisen kirjallisen tuotoksen. Tiukasti käsikirjoituksen ympärille rajatut kysymykset helpottivat keskittymistä olennaiseen. Kysymykseni käsikirjoituksen luomisesta ja oman kokemusmaailman lisäämisestä saivat vastauksia kirjoitustyön edetessä yhdistyen sulavasti kokemuksiini ja tieteelliseen kirjallisuuteen. Oli ihanaa seurata omaa ajatusprosessia ja analysoida samanaikaisesti. Siinä mielessä myös tutkimuskysymykset olivat mielestäni onnistuneesti rajatut alusta alkaen.

Tutkimusmenetelmiä avatessani kerroin opinnäytetyöni sisältävän niin fenomenologia kuin hermeneuttisiakin piirteitä. Fenomenologisuus tuli esille aistihavaintoja ja kokemuksia korostamalla, joka näkyi jo sisällysluettelossani. Hyvin tärkeään osaan nousivat erilaiset esitykset ja elämykset, joita koin kirjoittaessani käsikirjoitusta samanaikaisesti. Hermeneuttiset piirteet taas ilmenivät erityisesti loppua kohden, kun ryhdyimme kokoamaan tekstejä yhteen ja kokonaisuuksien analysoinnin tarve kasvoi. Käyttämäni menetelmät auttoivat toisin sanoen käsikirjoituksen luomisessa ja sen muokkaamisessa.

Varsinaisen esityksen jälkeen koin, että olin onnistunut tehtävässäni kirjoittaa toimiva käsikirjoitus juhlaan. Olin pohtinut käsikirjoitusta kirjoittaessani ja sitä harjoitellessani, että Aion hahmo olisi liian kaukana todellisesta, ja katsojia ärsyttäisi se, etten ole juuri niin kuin Aino. Palautteiden perusteella minä kuitenkin olin Aino Sibelius, vaikka lähtökohtaisesti näytin kuvan perusteella paljon enemmän Anna Mäkelältä. Katsojalle tällä ei ollut niinkään merkitystä. Heidän mielestään jo pelkästään se, että esiinnyimme epookkivaatteissa ja puhuimme roolihahmojemme suulla, oli ihmeellistä.

LÄHTEET

- Ansio, H. & Houni, P. 2013. Taiteellisen työn haasteet. Teoksessa: Ansio, H. & Houni, P. (Toim.) Taiteilijan työ. Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa. Helsinki: Työterveyslaitos s. 142-173
- Arlander, A. 1996. Esitys tilana. Vantaa: Acta scenica.
- Diamond, E. 2005. Johdatus esitykseen ja kulttuuripolitiikkaan. Teoksessa: Koski, P. (Toim.) Teatteriesityksen tutkiminen. Helsinki: Like. s. 206-220
- Haltia, L. (Toim.) 1978. Teatteritiedon perusteet. Vaasa: TNL-TSL.
- Hankamäki, J. 2003. Dialoginen Filosofia, Teoria, metodi ja politiikka. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hannula, M., Suoranta, J. & Vadén, T. 2003. Otsikko uusiksi. Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat. Tampere: 23°45.
- Heimonen, K. 2009. Sukellus liikkeeseen – liikeimprovisaatio tanssimisen ja kirjoittamisen lähteenä. Helsinki: Acta Scenica.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja Kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Kakkori, L. & Huttunen, R. 2010. Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus. [viitattu 4.5.2015]. Saatavissa: <http://users.utu.fi/rakahu/fenomenografia2011.pdf>
- Lonka, I, Lonka, K. Karvonen, P. & Leino, P. 1998. Taitava kirjoittaja. Opiskelijan opas. Helsinki: Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia.
- Mamet, D. 1986. Ravintoloissa kirjoitettua. Helsinki: Terra Cognita.

LIITTEET

Liite 1

Anna ja Aino

Fiktiivinen kuvaus itsenäisen Suomen kahden vahvan musiikkikulttuurin rakentajan, Anna Mäkelän ja Aino Sibeliuksen, kohtaamisesta.

Kohtaus 1

(Aino tulee ensimmäisen kuoron jälkeen)

Aino:

-Mieheni, minun mieheni on Suomen kansallissäveltäjä, suurmies Jean Sibelius. Hän on säveltänyt Suomen historian merkittävimmät sävellykset, joihin lukeutuu 7 sinfoniaa, viulu-, piano-, kamari-, urku-, ja näyttämömusiikkia, yksinlauluja, kuoroteoksia, joululauluja. Näistä tunnetuimpiin teoksiin kuuluvat muun muassa Finlandia, Kullervo, Karelia-sarja, Myrsky, Tuonelan Joutsen, Impromptu, Valse Triste ja Tapiola jne... Minä olen Aino Sibelius, entinen Järnefelt. Minulla on tänä päiväksi sovittu tapaaminen erään Anna Mäkelän kanssa. Kuuluu olleen melkoinen kulttuurituottaja tämä Anna Mäkelä. Perustanut naiskuoroliitonkin. Tämä Mäkelän rouva tahtoi tavata täällä Lahdessa, jossa hän on naisia laulattanut yli 30 vuotta. Mikäs siinä. Komean kulttuuritalonkin ovat tänne pystyttäneet, kyllä täällä kelpaa, kun on niin komea nimikin talolla.

Kohtaus 2

(Anna tulee laukkujen kanssa katsomosta nähden oikeata käytävää pitkin lavalle ja poistuu keskelle)

Anna:

-Matkustin viime viikolla pääkaupunkiin junalla. Aseman edessä junaa odotti eräs nuori äiti viiden lapsensa kanssa. Yksin. Pienimmällä lapsella ei ollut

kintaita eikä hattua ja lapsen kasvot olivat kylmästä siniset. Tiedustelin perheen määränpäättä. He olivat matkalla Ylivieskaan. Minun oli kysyttävä äidiltä miksei lapsella ollut hattua tai lapasia näin pakkasella. Äiti vain kohautti hartioitaan ja huokasi, että mihin lienee joutuneet. Minua ahdisti niin suunnattomasti. Voi luoja, yhdet lapaset! Täytyihän lapselle lämmintä vaatetta saada. Minusta varattomuus on surullista, mutta välinpitämättömyys sietämätöntä!

Päätin kysyä äidiltä heidän osoitettaan, ja tänään lähetin heille kutomiani pikkuisia pareja villakintaita ja päähineitä. Valjastin käteni hyvään. Olen käsityöläinen. (Heiluttaa hitaasti käsiään kuin johtaisi kuoroa) Nämä kädet...

Kohtaus 3

(Aino tulee keskeltä matkalaukun kanssa)

Aino:

-Jaa niin. Tiedättekös, hyvän taiteen tekemisessä tärkeintä on hallita mielikuvaa taiteilijasta. Mielikuvia ja elämyksiä ihmiset nykyään haluavat, ja mikäli mieli suuren kansan sydämiin on kyettävä kulkemaan suurissa, metelöivissä saappaissa, mutta sovinnollisesti keskellä katua. Vaaran tuntua kuuluu tietysti olla. Miten hänen käy? Lipsahtaako hän, vai nouseeko voittajana kyteivistä raunioista? Minä olen aina sanonut... niin tämä on nyt sitten aivan meidän välinen juttu, ymmärrättehän.

Sävellyksistä ei puhuta ja yksityiselämästä ollaan hipihiljaa. Voi sitä janon määrää, jota parahinkaan satu ei kykene sammuttamaan. Ylväys ja mystiikka kulkekoon luomuksien vierellä rinta rinnan. (Samalla Anna tulee sisään vasemmalta)

Voisikohan tästä keskustella tämän Annan kanssa.

Anna:

-Unohduin tänään katselemaan vanhoja papereita. Olin jo ehtinyt unohtaa, mitä kaikkea olen kirjoittanut. Miten paljon periaatteita... Ihminen unohtaa niin nopeasti! Meidän tulisi muistaa asioita. Muistaa! Vasta silloin näemme mihin

olemme koko ajan olleet matkalla. Millaisen matkan olen tehnyt, että minusta on tullut se mikä nyt olen. Miten paljon työtä? Työtä, työtä, valtavasti työtä. Mitäköhän tämä rouva Sibelius muuten ajattelee työnteosta?

(Aino poistuu oikealle?)

Minun äitini halusi laittaa minut tehtaaseen töihin, kun koulunkäynti ei toviin maittanut minulle. Työt äitini liikkeessä saivat minut järkiini. Kyllä koulu sentään oli reitti johonkin, kiskot isompaan kaupunkiin... Sellaisella matkalla olen yhä.

(Poistuu vasemmalle samaisen matkalaukun kanssa)

Kohtaus 4

(Anna tulee oikealta ja puhuu takana olevasta kuorosta)

Anna:

-Monena olen joutunut olemaan. Minulla on täällä kotona kaksi tytärtä, mutta silti tuntuu kuin olisin äiti kahdellekymmenelle. Tarkoitin kuoroani. Osa tytöistä ei ole minua juuri nuorempia, mutta heidän käytöksensä muuttaa heidät täysin lapsiksi. Kuka opettaisi heidät seisomaan omilla jaloillaan?

(Viittaa kuoron pois, löytää nallen nuottitelineen päältä)

-Välillä tuntuu, ettei minusta ole äidiksi. Ettei minua tarkoitettu tähän. Tyttäreni istui kippurassa lattiatyynyillä pianotuolin vieressä kun yritin soittaa. Miten samaan aikaan se tuntui suloiselta ja yhtäältä se häiritsi. Menin pois. Olin niin ärtynyt. Miksi tällainen taakka! Taivas tietää, että ajattelin pahoin... Palasin pianon ääneen kun lapset nukkuivat. Sormeni lepäsivät koskettimilla kevyesti, kevyesti, mutten kyennyt tekemään mitään. Olin tyhjä. Hiivin katsomaan nukkuvia tyttäriäni. Ja siinä, siinä oli hetkellisesti kaikki. Musiikki soi mielessäni, kaikki tahtoni ja haluni tehdä niin paljon kietoutui tuohon hetkeen. Noihin sotkuisiin lapsen hiuksiin ja kuumiin poskiin. Ymmärrys siitä, että intohimoni toteuttaa kaikki haaveeni olisi vain murto-osa tästä tunteesta ilman noita olentoja.

(Poistuu vasemmalle)

Kohtaus 5

(Tulevat yhtäaikaan sisään nollassa, Aino vasemmasta, Anna oikeasta. Anna menee seurustelemaan kuoronsa kanssa)

Aino:

Tapaaminen. Voi kuinka mukavaa. On hienoa kun pääsee näin kaikessa rauhassa keskustelemaan tyttöjen kesken kulttuurimaailman asioista. Mielenkiintoista. Anna Mäkelä. Hänhän on kovasti vaikuttanut kulttuurikenttämme kehitykseen.

Anna:

-Kuoromme harjoittelee meillä. Ei ole muuta paikkaa ja oikeastaan hyvä niin. Koti on koti vasta kun musiikki täyttää sen. Se täyttää nurkat, hyllyt, pöydän. Se löytää tiensä kaikkialle. Se täyttää minut. Mieheni lähtee pois kun harjoittemme. Tai sitten hän paukauttaa kammarin oven kiinni ja jää sinne loppuillaksi. Silloin minut satunnaisesti valtaa halu kapinoida hiukan. Harjoitutan sopraanoita muutaman ylimääräisen kerran. Täällä ollaan!

(Kääntyy kuoronsa puoleen)

Aino:

-Kuoromusiikkia on kehittänyt ja naisten juttuja. Naiskuoro. Se on hienoa. Hienoa kun on harrasteita mitä voi harrastella.

Anna:

-Olen tilannut säveltäjiltä musiikkia kuorollemme. Naiskuoroilla ei yksinkertaisesti ole mitä laulaa...

Aino:

-Kuka nyt naiskuoroille haluaisi säveltää, eihän sellainen kannata.

Anna:

-Täytyyhän laulajilla olla mitä laulaa!

(Aino poistuu ensin vasemmalle, sitten kuoro jonka perässä Anna)

Kohtaus 6

(Aino tulee oikealta ja Anna vasemmalta. Pysähtyvät keskelle lavaa.

Seuraavat Annan ja Ainon repliikit puhutaan lomittain ja hieman päällekkäin)

Aino:

-En ole nähnyt miestäni vähään aikaan. Tuskin muistan enää miltä hän näyttää. Janne on siis matkoillaan, jossain Euroopassa. Lähettelee kyllä kirjeitään tuon tuosta. Mutta ikävähän tässä tulee. Muistaakohan hän siellä nyt keskittyä. On outoa, kun alkaa unohtaa miltä toinen näyttää. Ja sitten kun tietää, että pian taas nähdään niin alkaa jännittää, että onkohan se toinen enää samanlainen. Mitä jos kaikki onkin toisin. Jos jotain on sattunut ja toinen onkin tullut toisiin ajatuksiin. Entä jos olen unohtanut jonkin rypyn. Mihinkähän minä laitoin sen siemenpussin?

Anna:

-En ole nähnyt miestäni vähään aikaan. Tuskin muistan enää miltä hän näyttää. Minä olen kankaan osto- matkoilla, Saksassa ja muualla Euroopassa. Lähetän kyllä kirjeitä lapsilleni niin usein kuin voin. Tyttäriänihän tässä ikävä tulee. On outoa, kun alkaa unohtaa ja nauttia yksinolosta ja riippumattomuudesta. Ja sitten kun tietää, että pian taas palaa, alkaa jännittää etten osaa enää olla kotona. Mitä jos kaikki on toisin. Jos jotain on sattunut ja tunnen syyllisyyttä siitä, etten ollut kotona. Entä jos lapseni eivät enää tunnista minua. Mihinkähän minä laitoin sen matkalaukun?

(Poistuvat ristiin)

Kohtaus 7

(Aino tulee vasenta käytävää pitkin ja esittelee miehensä kuvaa, siitä lavalle)

Aino:

-Vähän päässyt pölyttymään tämä kuva. Tässä on Janne, Juhan Christian Julius, toisin sanoen Jean. Minusta Janne on parempi. Se on suomalainen ja rehti nimi, mutta ehkä vähän liian kansanomainen sinfonioiden säveltäjälle. Mutta minun Janneni. Komeampaa ja romanttisempaa miestä saa hakea. Minä tiedän kaikki sinun puutteesi, haavasi ja vajavaisuutesi, mutta minä rakastan sinua. Sinussa on voimaa, voimaa ja heikkoutta yhtä aikaa. Sinä olet ihmeellinen.

(Anna tulee portaiden edestä oikealta ja nousee lavalle, sen läpi ja poistuu suoraan vasempaan nollaan)

Anna:

-Sietämätön ajatus. Vaeltaa kotona ja tuntee kuviteltua onnea toisen paidan silittämisestä. Ei se ole onnea. Se on alistumista. Se on harhaa. Ja mielessä ajatus siitä, että tästä hetkestä kerin onneni koska muuta eteeni ei ole heitetty. Voin pahoin kun näen isot kuraiset saappaat eteisessä. Ja niistä tulleet jalanjäljet jotka eivät ole omani ja joihin en tahdo astua.

Aino:

-Parhaita hetkiä ovat ne, kun saan katsoa sinua työssäsi. Sinulla on otsa rypyssä. Välillä uurteet kulmiesi välissä taipuvat niin syviksi, että ne muistuttavat Norjan vuonoja, joita pienet purot ruopivat vuosisatain myötä syvemmiksi. Villi, tumma tukkasi putoilee kynttilän valossa nuottipaperin ylle yhä uudestaan ja uudestaan samalla kun elät ja hengität musiikkia. Tuon tuosta seinälle heijastuva kuva liikahtaa ja voisin katsoa sinua loputtomasti, hiljaa. Värejä sinun sielusi näkee, ja korvasi humisevat. Mutta huminan borduna on Ainosesi, tiedän sen.

(Ainon repliikin aikana Jannen kuva heijastetaan seinälle, Aino poistuu keskelle taakse?)

Kohtaus 8

(Anna tulee vasemmalta, Aino takaa)

Anna:

-Lapsena minä hiivin äidin liikkeeseen salaa hivelemään kankaita. Kuljetin sormiani eri kangaslaatumien päällä: karheaa rohdinta, huoletonta kretonkia, hauskaa vohvelia, kallista veluuria...

Aino:

-Onkohan tämä nyt aivan tarpeellista? Minullakin on tässä kuitenkin, kamalasti hommia. Jannella on juuri nyt kovasti kiireitä ja minun pitäisi auttaa häntä. Ja enhän minä nyt voi mennä mustissa vaatteissa tapaamiseen herran jestas. Luulevat vielä, että olen hautajaisiin menossa.

Anna:

-Myöhemmin autoin tietysti äitiäni liikkeessä aina kun saatoin. Kankaat tulivat niin tutuiksi, että aloin nähdä ihmisissä samoja ominaisuuksia kuin kankaissa. Tuo on hyödyllinen kuin sarssi ja tämä keveä sifonki...

Aino:

-Olisinhan minä muuten valinnut jonkin muun asukokonaisuuden, mutta kun minä tyhmä laitoin likoamaan sen uuden kankaan, josta oli tarkoitus valmistaa Jannelle uusi liivinetumus, kun se vanha on aivan väärän värinen tähän uuteen puvuntakkiin, jonka tilasin vasta viimeviikolla.

Anna:

-Olisin mielelläni sifonki, mutta en ole.

Aino:

-Ja nyt kun kaupunkiin ei enää tässä vaiheessa ehdi mennä uutta liiviä ostamaan, niin... Niin sitten minulla on tämä musta. Ihan hyvähän tämä tietysti on. Siisti ja arvokas, niin kuin... pitää.

Anna:

-Päädyin jo ajat sitten siihen, että olen popliini. Hyödyllinen, ryhdikäs popliini josta tehdään takkeja, jakkuja ja muuta tarpeellista. Se minä olen.

Kohtaus 9

(Molemmat tulevat rinnakkain keskeltä sisään)

Anna: -Hyvää iltaa

Aino: -Hyvää iltaa

Anna: -Käy istumaan toki

Aino: -Voi kiitoksia, oikein mielelläni.

Anna: -Siellähän oli aikamoinen ilma. Otatko kahvia?

Aino: -Kiitos. Toin muutaman leivoksen, kotiapulaisemme valmisti ne mukailemalla erästä reseptiä ja kutsun niitä Sibeliuksen leivoksiksi. Pitäähän hänellä jo omat tortut olla! Tai miltäpä kuulostaisi Jannen jäädyke? Ei ei...ehkä hiukan liian maallinen...

Anna: -Tai miltä kuulostaisi sinun mukaasi nimetty jälkiruoka? Sinun saavutustesi jäätelö?

Aino: -Tuota... Niin no kovasti ovat lupailleet kyllä muutosta jo säihinkin.

Anna: -Niin kuuluvat tekevän.

Aino: -Että sitähan tässä kyllä toivoisi, kun alkaa pian vaikuttaa omenapuiden kukintaan tämä tällainen. Mutta vuotuisia hommiahan nämä nyt kuitenkin ovat, että turha sitä on ruveta murehtimaan asioita, joihin ei voi vaikuttaa. Tärkeämpää on keskittyä olennaiseen, kauaskantoisempaan ajatukseen, jonka myötä elinympäristömme kehittyy kohti uutta yhteistä tulevaisuutta, jossa meidän jokaisen on parempi elää. Tulevaisuudessa, jossa saamme kukkia ja antaa myös toisten kukoistaa.

Anna: -Niin...

Aino: Näin...

(Anna kaivaa esiin lehtileikkeen)

Anna: -Kuuntelehan tätä Aino: ”Palkataan naisekonomi tai reipas poika”
Minun kauppakorkeakouluopintoni ovat yhden reippaan poikalapsen arvoiset.
En ihmettele, että naiset eivät lähde edes opiskelemaan jos heidän
tutkintonsa painaa yhtä paljon kuin toisen sukupuolen reippaus. Mutta
opiskella pitää. Ja yrittää. Minä olen onnekkaisesti oman työni herra...tai rouva-
liikkeen takia. Me teemme omat laulumme.

Aino: -*Ilman minua ei Janne oli saanut aikaiseksi yhden yhtä sinfoniaa!*

Anna: -Aino. Te...sinä, etkö soita pianoa itsekin? Ja kuuleman mukaan olet
taitava maalari. Ja miten sinä täytät päiväsi? Liinavaatteiden, lasten kanssa?
Sinulla täytyy olla omia toiveita. Mitä ne ovat? Eivätkö ne huuda omaa
haluaan tulla täytetyksi? Missä ovat sinun sinfoniasi, sinun kanvaasisi?

Aino: -*Mutta minä olen onnellinen juuri näin. Minä halusin tämän elämän ja
minulla on merkitys.*

Anna: -Minulla taas on valtava halu oppia. Maailma ei ole koskaan valmis,
enkä minä ole valmis, mutta voin olla ikään kuin kokonaisempi jos opiskelen
ja teen työtä. En usko kohtaloon.

Aino: -*En minäkään.*

Anna: -Uskon, että ihminen tekee sen työn mikä hänen eteensä tulee

Aino: -*Aivan*

Anna: -ja siitä voi hyvinkin tulla hänen...

Aino: -*elämäntyönsä.*

(Kääntyvät katsomaan videota)

Liite 2

*Tapaaminen. Voi kuinka mukavaa. On hienoa kun pääsee näin kaikessa
rauhassa keskustelemaan tyttöjen kesken kulttuurimaailman asioista.
Mielenkiintoista. Anna Mäkelä. Hänhän on kovasti vaikuttanut
kulttuurikenttämme kehitykseen. Kuoromusiikkia on kehittänyt ja naisten*

juttuja. Naiskuoro. Se on hienoa. Hienoa kun on harrasteita mitä voi harrastella.

Liite 3

En ole nähnyt miestäni vähään aikaan. Tuskin muistan enää miltä hän näyttää. Janne on siis matkoillaan, jossain Euroopassa. Lähettelee kyllä kirjeitään tuon tuosta. Mutta ikävähän tässä tulee. Muistaakohan hän siellä nyt keskittyä. On outoa, kun alkaa unohtaa miltä toinen näyttää. Ja sitten kun tietää, että pian taas nähdään niin alkaa jännittää, että onkohan se toinen enää samanlainen. Mitä jos kaikki onkin toisin. Jos jotain on sattunut ja toinen onkin tullut toisiin ajatuksiin. Entä jos olen unohtanut jonkin rypyn. Mihinkähän minä laitoin sen siemenpussin?

Miltähän Anna Mäkelä näyttää? Tai minkälainen on huumorintajunsa? Vai mistä sitä tietää. Saattaahan se olla, että kohtaan täysin huumorintajuttoman pökökän, lapsena lannistetun paukapään, joka on jo ennalta päättänyt kaikki keskustelun aiheetkin. Huhhuh.

Liite 4

Vähän päässyt pölyttymään tämä kuva. Tässä on Janne, Juhan Christian Julius, toisin sanoen Jean. Minusta Janne on parempi. Se on suomalainen ja rehti nimi, mutta ehkä vähän liian kansanomaisen sinfonioiden säveltäjälle. Mutta minun Janneni. Komeampaa ja romanttisempaa miestä saa hakea. Minä tiedän kaikki sinun puutteesi, haavasi ja vajavaisuutesi, mutta minä rakastan sinua. Sinussa on voimaa, voimaa ja heikkoutta yhtä aikaa. Sinä olet ihmeellinen.

Parhaita hetkiä ovat ne, kun saan katsoa sinua työssäsi. Sinulla on otsa rypyssä. Välillä uurteet kulmiesi välissä taipuvat niin syviksi, että ne muistuttavat Norjan vuonoja, joita pienet purot ruopivat vuosisatain myötä syvemmiksi. Villi, tumma tukkasi putoilee kynttilän valossa nuottipaperin ylle yhä uudestaan ja uudestaan samalla kun elät ja hengität musiikkia. Tuon tuosta seinälle heijastuva kuva liikaa ja voisin katsoa sinua

*loputtomasti, hiljaa. Värejä sinun sielusi näkee, ja korvasi humisevat.
Mutta huminan borduna on Ainosesi, tiedän sen.*

Liite 5

*Jaa niin. Tiedättekös, hyvän taiteen tekemisessä tärkeintä on hallita
mielikuvaa taiteilijasta. Mielikuvia ja elämyksiä ihmiset nykyään haluavat,
ja mikäli mielihäiriöiden suuren kansan sydämiin on kyettävä kulkemaan suurissa,
metelöivissä saappaissa, mutta sovinnollisesti keskellä katua. Vaaran
tuntua kuuluu tietysti olla. Miten hänen käy? Lipsahtaako hän, vai
nouseeko voittajana kyteivistä raunioista? Minä olen aina sanonut... niin
tämä on nyt sitten aivan meidän välinen juttu, ymmärrättehän.*

*Sävellyksistä ei puhuta ja yksityiselämästä ollaan hipihiljaa. Voi sitä janon
määrää, jota parahinkaan satu ei kykene sammuttamaan. Ylväys ja
mystiikka kulkekoon luomuksien vierellä rinta rinnan.*

Voisikohan tästä keskustella tämän Annan kanssa.

Liite 6

*Onkohan tämä nyt aivan tarpeellista? Minullakin on tässä kuitenkin,
kamelasti hommia. Jannella on juuri nyt kovasti kiireitä ja minun pitäisi
auttaa häntä. Ja enhän minä nyt voi mennä mustissa vaatteissa
tapaamiseen herran jestas. Luulevat vielä, että olen hautajaisiin menossa.
Olisinhan minä muuten valinnut jonkin muun asukokonaisuuden, mutta
kun minä tyhmä laitoin likoamaan sen uuden kankaan, josta oli tarkoitus
valmistaa Jannelle uusi liivinetumus, kun se vanha on aivan väärän
värinen tähän uuteen puvuntakkiin, jonka tilasin vasta viimeviikolla. Ja nyt
kun kaupunkiin ei enää tässä vaiheessa ehdi mennä uutta liiviä ostamaan
, niin... Niin sitten minulla on tämä musta. Ihan hyvähän tämä tietysti on.
Siisti ja arvokas, niin kuin... pitää.*

Liite 7

Mieheni on Suomen kansallissäveltäjä, suurmies Jean Sibelius. Hän on säveltänyt Suomen historian merkittävimmät sävellykset, joihin lukeutuu 7 sinfoniaa, viulu-, piano-, kamari-, urku-, ja näyttämömusiikkia, yksinlauluja, kuoroteoksia, joululauluja. Näistä tunnetuimpiin teoksiin kuuluvat muun muassa Finlandia, Kullervo, Karelia-sarja, Myrsky, Tuonelan Joutsen, Impromptu, Valse Triste ja Tapiola. Minä olen Aino Sibelius, entinen Edelfelt. Minulla on tänä päiväksi sovittu tapaaminen erään Anna Mäkelän kanssa. Kuuluu olleen melkoinen kulttuurituottaja tämä Anna Mäkelä. Perustanut naiskuoroliitonkin. Tämä Mäkelän rouva tahtoi tavata täällä Lahdessa, jossa hän on naisia laulattanut yli 30 vuotta. Mikäs siinä. Komean kulttuuritalonkin ovat tänne pystyttäneet, kyllä täällä kelpaa, kun on niin komea nimikin talolla.

Liite 8

Ohjaussuunitelmaehdotus

1. seisoen, replikoiden
  2. seisoen, replikoiden (katsojalle tutuksi tyyppi)
  3. tilaan liikkuen, kohti järjestämään tavaroitaan, voisko heittää matkalla laatikostaan Annan siivottavaks.
  4. Liikkuvan kuoron keskeltä, kuoro istumaan, Anna kauemmas omilleen, Anna takas kuoron syliin
  5. agre nousee, Aino tekee työtä vauhdilla, Anna taidemammana keskellä omahyväisenä (asetelma kääntyy)
  6. Tulee sisään samalla toiminnolla (vaik pyykkääminen)
- Vois istuu selät vastakkain/rinnakkain puhua tekstiä lomittain, katsoa toista
- Vois puhuu ihan suoraan toiselle, vuorotellen ja päällekkäin, varsinkin vikan ”missähän se minun” tekstin
- Ainon vika jää yksin yleisön kanssa

7. Yleisöstä. Tempo rauhallinen

Anna yleisöstä, toiselta laidalta kovemalla temmolla

Aino jatkaa tekstin loppuun samalla rauhalla

8. Aino laittaa kahvit ja pullat, Anna levittää pöytäliinan ja kattaa pöydän.

HUIPPUKOHTA

9. Vaivalloista replikointia/nopeasti muodollisuudet pois alta pitkän hiljaisuuden jälkeen

”Kuuntelehan Aino”->aidompaa

”elämäntyönsä” eiku mitä sä meinasit sanoo, eiku sano vaan, niin mäki meinasin sanoo ihan samaa, aika hauska->ystävyyss

Aino vois puhua muusta mut järkkäillä lastenvaatteita

Roolihahmojen kehittyminen suhteessa toisiinsa? Herkkys/kylmyys?